

Mióta küzd Szeged az egyetemért?

— 1827-ben már engedélyezték. —

(Saját tudósítónktól.) Évszázadosnál régebbi immár a küzdelem, amit Szeged az egyetemért folytat.

Még 1792-ben, amidőn lyceuma mellett a bölcsészeti tanfolyamot a felsőbb hatóság nagy nehezen kieszközölt engedélyével felállítja, megindítja a mozgalmat a jogi tanfolyam, majd a jogi akadémia engedélyezéséért is; 1802-ben — fölkérésére — a szomszédos Bács, Békés, Csongrád, és Torontál vármegyék pártoló feliratokkal nyilatkoznak Szeged mellett, a leghatározottabban támogatva ennek a jogakadémia felállítására iránt való kérelmét, hangsúlyozva, hogy azt az egész alvidék igényli s az országos közérdeket képezi.

Az országgyűlés egybehívásakor 1827-ben Szeged feliratot intéz ő felségéhez, I. Ferenc apostoli királyhoz, József főherceghez az ország nádorához és az országgyűléshez, bemutatva a vármegyék pártoló feliratait, hathatós érvekkel mutatja ki az alvidékre kért főiskola szükségességét és Szeged jogosultságát, hogy annak székhelye legyen.

Az érvek között — amelyek teljes mértékben fennállanak ma is — kiemeli a felirat, hogy úgy az egyesek, mint az állam boldogulásához nélkülözhetetlen a magasabb művelődés eszközeinek a megadása, hogy a szegedi főiskolát szomszédos öt vármegye is szorgalmazza, hogy a távolság, pénzhány, élelmezés és szállás drágasága miatt sokan esnek el a magasabb kiképzetés lehetőségétől.

Majd elmondja, hogy Szeged „boldogabb időkben” az egész Duna és Tisza közötti területet birta „százazrekre rugván az emberek száma”, országgyűlésnek és a királynak előkelő országnagyokkal és külföldi követekkel való találkozása szolgált színhelyül, úgy, hogy kevés hozzáfogható város volt a hazában, de idők folytán rosszabbra fordult sorsa, „nem tartózkodván benne földi hatalmasok”, nem tért vissza a régi virágzás.

Végezetül felajánlja, hogy a jogi tanfolyamot saját erejéből létesíti; a jogakadémiához pedig telket ad s az épületeket felépíti.

Az országgyűlés 1827. április 3-án tárgyalta a kérvényt és 212. számú határozata szerint „figyelmet érdemlő felajánlása mellett folyamodó méltónak találtatott, hogy kérése ő felségénél elősegíttessen”, a város követei sietnek örömmel jelenteni, hogy úgy a követei táblája, mint a felső tábla, Szeged város javára határozott s most már csak ő felsége döntése van hátra.

Ő felsége I. Ferenc apostoli király az országgyűlés javaslatát el is fogadta, s a m. kir. udvari kamara 1827. évi október 24-én 34.081. számú leiratában közölte, hogy a jogakadémia évi kiadása a meglevőké szerint 12.840 forint és felhívta a várost, hogy erre fődözetet jelöljön.

Szeged ugyanis csupán az épületeket ajánlotta föl a jogakadémiához s a tanszékek költségeit a vallásalapból kérte fődözni, de azért eleget tett a felhívásnak és előbb mivel a város közjövédelmét az 1830. évi árvíz emésztette föl, a szőregyi uradalomra adott

300.000 frt tőkét jelölte ki, majd 1832-ben kisteleki uradalmának és a tiszai hidnak jóvédelmét, amely hat évig átlag alapján 23.450 frtra rugott. Bár nem igen támogatták a város tovább munkált, elkészíttette a jogakadémia s a szintén létesíteni óhajtott felsőbb leánynevelő-intézet terveit a Templom-tér és Sörház-utca sarkán levő telekre, elkészíttette a részletes költségvetést is, amelynek végösszege 94.376 forintot tett ki.

A tervek 1839-ben készültek el, kivételre azonban nem kerülhettek.

De kétségtelen az előadottakból, hogy Szegednek főiskolához való jogát úgy az országgyűlés, mint ő felsége már ekkor elismerték.

Állandó küzdelem.

A következő korszakoknak az egész országot átalakító nagy kérdései mellett nem nyilhatott alkalom Szeged törekvéseinek érvényesítésére, a szabadságharc után, a kiegyezésig pedig még kevésbé.

A kiegyezés után azonban nyomban előáll ismét és feliratot intéz az országgyűléshez, valamint a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez jogakadémia, gazdasági tanintézet és más iskolák felállítását kérve, hivatkozván a már ismert érvekre és indokokra; kijelentvén, hogy a város anyagi erejéhez mérten minden áldozatot meghozni kész.

Eötvös József báró vallás- és közoktatásügyi miniszter személyesen megjelent a városban, tárgyalásokat folytatott a hatósággal, de az anyagi eszközök hiánya miatt, csak a reáliskolát vette állami kezelésbe.

Ezentúl azonban állandóan napirenden van a főiskolák ügye, 1876-ban már kifejezetten a harmadik egyetemet sürgeti Szeged, míg az 1879. évi árvíz után, alig veszi kezdetét az ujjaépítés munkája, még ugyanazon évben széleskörű mozgalmat indít; nagy alaposággal kidolgozott emlékiratot ad ki és egyetemet kérve, küldöttséget meneszt őfelségéhez, az országgyűlés elnökeihez s a kormány tagjaihoz.

Ez az emlékirat külföldi példákból mutatja ki, hogy sok nyelvű országban csakis annak a nemzetnek élete és fensőbbisége biztosított, mely műveltségben a többiek fölött áll; ami sehol sem oly igaz, mint hazánkban, ahol a közigazgatás, ipar, kereskedelem, oktatás feladatainak a nemzet érdekében való észélyes felhasználásától függ a magyar faji uralom megizmosodása s ahol igen sok téren, különösen a felsőbb közoktatás terén a magyar nemzeti szempontok mindaddig figyelmen kívül hagytak. Pedig az uralkodó elem rovására főiskoláknak idegen nyelvtérületen való felállítására akkor, midőn a nemzeti elem sürgősen követeli a felsőbb tudományos kiművelést, nemesak félszeg intézkedés, hanem vétség a nemzeti elem ellen; mert ahol a patriotizmus hiányzik, azt a főiskola meg nem teremtheti, ép oly kevésbé képezheti a magyarosodás alapját idegen ajkú városban, mert az a népnevelés feladata.

Hangsúlyozza, hogy a szegedi egyetem felállításának terve mélyreható érvekre és magas szeszemlékre van alapítva s a szegedi egyetem mellett megnyilvánult országos közhangulat öröndetes manifestáció amelle, hogy mindenekelőtt a nemzeti elemnek adassék meg a mód és alkalom fiait a kultura előharcosaivá képezhetni.

Főlemlíti, hogy a szegedi egyetemmel az Alföld érdeke lép előtérbe, amelytől már történelmi, nemzeti, faji és kereskedelmi tekinteteknél fogva is elválaszthatlan Szeged.

Az érvek.

Egész állami életünk s küzdelmeink a létért és a szabadságért azt tanúsítják, hogy a magyarság igazi támasztékát az Alföldben bírja, amely magyar nemzeti tekintetben igazi faji terület és ennek a természeti és történelmi alakulás Szegedben adta meg

a betetőzést, mely a magyarság országos központja.

Az Alföldnek, mint a nemzeti kultura zászlóvivőjének a művelődési vívmányok és intézmények minden áldásában kellene részesülnie, hogy műveltségével uralja a kormányzat, tudomány és művészet tereit s ennek dacára az összes egyetemek, jogi gazdasági, bányászati, erdészeti akadémiák, az összes szakiskolák az ország felső részén, idegen nyelvtérületeken vannak elhelyezve, félkörben, amelynek egyik pontja Pozsony, a másik Nagyszében, egymástól alig néhány kilométerre fekvő városokban, mint Pozsony, Pápa, Budapest, Sárospatak, Eger, Kassa, Eperjes, Debrecen, Nagyvárad, Máramarosziget, Kolozsvár stb.; — míg Arad, Bácsbodrog, Békés, Csanád, Csongrád, Jásznagykunszolnok, Krassósörény, Temes, Torontál vármegyéknek és Pest megye alsó részének 1000 négyszög mértföldnél nagyobb területén egyetlen főiskola sincs. A magyarság adólléreiből századokon át nem jutott arra, hogy a magyarság főiskolát kapjon.

Bármennyi egyetem vagy főiskola állittatik föl más területen, a szükséglet az Alföldön soha sem lesz kielégítve és épen ezért a budapesti egyetem túltömöttségét is csak a szegedi egyetem lesz képes alászállítani, amelynek létesítését nemzeti, országos tanügyi és városjóléti szempontok követelik.

Sajnálattal jegyzi meg az emlékirat, hogy Szegedről kevés a tájékozottság; két nagy tudományú férfiú hangzottatta az egyetemen, s az akadémiában Szeged kitűnőleg magyar faji hivatását, ez egyik — jogtudós — nem habozott kijelenteni, miként Szeged az egyetlen eleink által alapított magyar város, a másik — jeles ethnografikus — könyvében hirdeti, miként Szeged hivatásos központja a magyar faji népeletnek. Sajnos, a tudomány észleleteit az államférfiak nem vették figyelembe.

Szeged, a nemzeti főváros.

Szeged az alvidék magyarosodásának kaptára, amely rajokban bocsátja ki feleslegeit.

Bácsbodrog, Torontál, Krassósörény és Temes vármegyékben Ada, Óbecse, Ókanizsa, Zenta városokban és egész sereg községben több százezer lélek szegedi magyar van, olykor egész telepítvényeket alkotva, az alvidéknek számtalan magyar lelkész, tanítót, községi jegyzőt, kereskedőt, iparost nevelt Szeged.

Az egyetlen város, amely az alvidék megizmosodott német kulturájának ellentállani mindenkor képes volt.

Két folyó és két vasutvonal összetalálkozásánál az Alföldnek s az alföldi magyarságnak igazi földrajzi központja, a főváros után az országnak legnagyobb és tiszta magyar városa lévén, nemzeti tekintetből egyedül Szeged lehet az alföldi egyetemre illetékes, melynek iskoláiban nagyszámú német, szerb és román flu tanul évenként, akiknek hazafias magyarosodása az egyetemen nyerne befejezést.

Szeged körül terülnek el egyik részen a legnépesebb magyar városok, a másik részen az idegen nyevűek s a nagy város-csoport központja két nyelvtérület összetalálkozásánál Szeged.

Mindezen szempontok országos tanügyi szempontból is figyelmet érdemelnek s e szempont azt is követeli, hogy a főiskolák ne az ország egyes kiváltságos részein, hanem a szükséghez képest állittassanak föl.

Az akadémiák ma nem képesek feladatukat teljesíteni, részben mivel az egyetemi fokot nem adják meg, másrészt mivel nagyszámban és egymás közelében lévén, nincs kellő provinciájuk; s épen ezért országos tanügyi szempontból is valóságos sérelem, hogy 1000 négyszög mértföld magyarsága viszont egyetem nélkül van.

Eltekintve Szeged nagy népességétől, úgy közlekedési előnyeinek alapuló, kereskedelmétől, magyar iparától és sok más előnyétől, figyelemre méltó iskoláinak túltömöttsége,